

פרק כו

צפייתן כמראה הבזק

עיון בסוד האותיות

הבנת דברי הראשונים והגאונים שנאמרו ברמיזה דקה לא יובנו אלא מפנה לאוזן
 ✦ עשר ספירות הם כנשמה וכ"ב אותיות הם כלים, סוד עצמות וכלים ✦ האותיות
 נבחנו בארבע חלוקות "רשימה חקיקה חציבה עשיה", סוד ד' עולמות אבי"ע ✦
 כל לימוד הענין הזה הוא השכלת הלב והפשטת הגשמיות ודביקות ברוחניות ✦
 סוד 'בא אתה וכל ביתך אל התיבה' מהבעש"ט הקדוש שיכנס בתוך התיבה עם
 כל גופו ולבבו ומחשבתו ✦ סוד 'צפייתן כמראה הבזק' ✦ ענין מראות הנביאים
 בסיד 'רחבה מצותך מאד' ✦ סוד השתחויה ברוחניות, השפלת הגוף להגביר כח
 הנשמה ✦ לימוד חכמת הקבלה היינו הצפיה במרכבה ✦ סוד מוחין דאימא ואבא
 וההשתחויה שבשמונה עשרה ✦ ב' בחינות בהשתחויה חיצונית ופנימיות ✦ סוד
 רצוא ושוב ✦ המשכת האור על ידי הביטול

אחר שביארנו בס"ד את סוד ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה שהם
 ארבע מיני צמצומים, אשר בדבר ה' שמים נעשו, שכל הבריאה נבראה
 בדיבור ה', והם הם סוד עולמות נשמות ואלקות שגילה הבעל שם טוב
 הקדוש במכתבו, נבאר את דברי רבי יצחק סגי נהור המובא בפרק הקודם.

כדי להבנם בסייעתא דשמיא בעומק השכלת נפלאות ענין זה, עלינו להקדים
 כמה הקדמות אשר למדנו מדברי הראשונים הקדושים אלו. וכלל זה
 נקוט בדרך, כי הגם אשר הראשונים דברו בהעלמה ובהסתתר, והלבישו את
 דבריהם הקדושים במשלים עמוקים, וחתמו את דבריהם באלף עזקין - באלף
 חותמות - למען כי זר לא יקרב אליהם ולא ישלוש בהם מגע ידי פוסלות,
 וכפי שגילה האריז"ל כי דבריהם הקדושים לא יובנו בשום שכל וסברה אלא
 מפנה מבין לאוזן שומע, (כמו שכתב הרמב"ן בהקדמתו לפירוש התורה), אמנם
 כל זאת עד בוא דבר ה' בפי קדושו האריז"ל, כי עד אז החושך יכסה ארץ,
 אמנם אחר גילוי אור ה' - אור האורות, אור שבעת הימים, אור הגנוז לצדיקים,
 אורו של משיח - על ידי האריז"ל, ועוד עלה ברצונו יתברך להוסיף לנו
 לחיותנו כהיום הזה והאיר לנו תוספת אורה זו תורה בגילוי אור יקרות -
 אשר שלח לנו מלאך מושיע להסיר את מסוה העורון מעינינו - ה"ה אור

חיינו הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו הקדושים - אשר מטמין גליא להו -
 ופתחו פתח כפתחו של אולם בהשכלת דברי האריז"ל, וכל יקר ראתה עינינו.
עתה אם יראה אדם את דברי האריז"ל והבעל שם טוב מפורשים בדברי
 הראשונים, ויבקש לפרשם על פי הקדמות אמת אלו - הלא תורת ה'
 אמת - תורה אחת - קוב"ה אורייתא וישראל חד - ה' אחד ושמו אחד -
 כי יאמר חמותי ראיתי אור בדברי הראשונים, וכל שכן כאשר יראה וישכיל
 בדברי הראשונים השכלה אשר תאיר את הדברים אשר ראה בדברי האריז"ל,
 הלא מה טוב חלקו - כי יגרש את ענן החשך המכסה על השכל - ואם טעה
 בהבנת דברי הראשונים כמלאכים הלא לא בדה שום הקדמה חדשה מלבד,
 וה' הטוב יכפר על אשר חשב לפרש את דברי הראשונים שלא ככונתם
 הקדושה, אמנם לא חידש ולא הרס שום דבר ולא גילה פנים בתורה שלא
 כהלכה - ובפרט כאשר מדגיש כי כל דבריו בדרך אפשר - על כן כאשר
 יאירו דברי הראשונים על פי דברי הזהר הקדוש והאריז"ל יהיו הדברים
 שומחים ומאירים - משיבת נפש משמחי לב מאירת עינים.

ועתה נעמיק בס"ד בדברי הראשונים ונבנה את ההקדמות אשר לומדים אנו
 מדבריהם הקדושים.

א עשו ספירות הם כנשמה, והאותיות - היינו הכ"ב אותיות א"ב - הם
 כלים לאור העשר ספירות. כאשר נעריך הקדמה זו בלשון אחרת הלא
 היא הקדמת הרמ"ק הידועה ואשר הסכים עליה האריז"ל שהספירות הם
 עצמות וכלים כנשמה בגוף - דהיינו אורות וכלים - ועתה אם נדבר על
 הספירות וכונתנו תהיה על החלק המושכל והמושג - פירוש המושג לספירה
 שלמטה ממנה כי לבני אדם שוכני בתי חומר אי אפשר להשכיל באצילות
 דהיינו בספירות, וכדאיתא בזוהר ובתיקונים על יחזקאל הנביא שראה כמלכא
 דשלח שטר בחותמיה ודיוקנא דמלכא על שעוה (ת"ד) כמי שרואה מאחורי
 כתלים רבים (ח"ב פ"ב ע"א) - שהוא כגרניר חרדל מול גלגל החמה. חלק הזה
 - דהיינו חלק המושג - היינו הכלי, כי מה שמושג פירושו כי נכנס לכלי -
 דהיינו להשגה - וזה ענין האותיות וכפי המשל אשר נתבאר בספרי חסידות
 אותיות המחשבה ואותיות הדיבור שהם כלים להשכיל את ההשכלה לזולתו.
ב את הספירות המשילו בספר יצירה על פי פירוש רבי יצחק סגי נהור להר
 ואת האותיות לאבנים הנחצבים מן ההר, הרי כי ההר הוא המקור לאבנים

רבים להצוב ממנו - אם ירצו - וסדר הציבת האבנים הוא ע"י רשימה - דהיינו שרושמים את מקום האבן אשר מבקשים להצוב - ואחר כך חקיקה, והיא יותר מרשימה, ואחר כך חוצבים את האבן ובונים את הבנין, כך האותיות אשר נקראו בספר יצירה אבנים שהם כלי הספירות - דהיינו כלי התגלות אור אלקותו יתברך בכל העולמות - נבחנים בארבע חלוקות "רשימה חקיקה חציבה עשיה".

ג) בראשית הגילוי - כאשר האור כמוס בשורשו - ועדיין לא נתגלה הכלי - אלא רק שורש הכלי - היינו כרשימת האבנים בהר ועדיין הם עצם עצמות ההר - רשימה זו היא כעין הרשימו הנוכרת בדברי הארז"ל.

ד) כאשר מדברים אנו בענין הספירות והאותיות, אזי אין הדבר כלומד באיזה ספר המפרש ומספר לו שהענין הוא כך וכך, אלא כהתבוננות בסוד האותיות - כפי שנתבאר בארוכה בספר שבעה עינים 'בתוך אבני אש' חלק ראשון, שם נתפרשה חכמת הראשונים איך נתרבדו בסוד אותיות התורה, ועלו בעיונם מעולם לעולם, וכפי שפירשו תלמידי בעל שם טוב זי"ע, כי כל לימוד הענין הזה הוא השכלת הלב והפשטת הגשמיות ודביקות ברוחניות. על כן מציאים אנו מיד בדבריו הקדושים של רבי יצחק סגי נהור - וכן בשאר דברי הראשונים המפרשים לנו את ענין האותיות - הרי הם מפרשים את הענין בדרך התפשטות הגשמיות, כמו שמדברים אל הנביא ואל בעל רוח הקודש העומד עתה ומדבק את נפשו לקונו בדרכים הידועים להם - כמו שנאמר בדרך משל שהוא נמצא בתוך האותיות - ומסביר להם את הדרך ילכו בה - בה תכוין ובה תראה ובה תתבונן - (וכבר ידוע מספר צוואת הריב"ש על פסוק 'בא אתה וכל ביתך אל התיבה' היינו בכל גופך וכחותיך תבא אל התיבה. וכן איתא הלשון בפירוש בליקוטי הרבי ר' ברוך זי"ע בספר חסד לאברהם, וזה לשונו הקדוש: הבעל שם טוב זצלה"ה אמר דהיינו שיכנסו בתוך התיבה עם כל גופו ולבבו ומחשבתו. ובספר כש"ט איתא: וילך כך מאות לאות עד שישכח מגופניות) ועל כן אי אפשר ללמוד ולהבין את דבריהם הקדושים כאלו מדברים בחכמה - להסביר את הענין - אלא כדי להתבונן להפשיט את מכסה הגשם מעל הרוחניות - ליישר דעתו של המתבודד לדבק בפנימיות אור הנמצא בתוך אותיות התורה. ואעתיק מה שכתב ה"חסיד" רבי יצחק סגי נהור - ככנויו בפי תלמידיו הראשונים הקדושים - בפירוש על המשנה "צפייתן כמראה הבזק"

ולא נכנס בפירוש דבריו אלה - כי כל דבר וענין מדבריו הקדושים חובק זרועות עולם - אמנם אתה ראה נא ובין והתבונן, כי מדבריו אלה תלמד את מה שהקדמנו לך כי כל דבורם הוא בהשגה כנ"ל. וזה לשונו הקדוש: "צפייתן" הצפיה היא התבוננות דבר מתוך דבר כענין שנאמר 'אצפה לראות', מה שהיה הדבור נראה אליו, והצפיה היא שכל סבה וסבה מתקבלת ומתעלה וצופה מסבה עליונה ממנה, כי מדה שואבת ממדה חצובה, וחצובה מן החקוקה, וחקוקה מן הרשומה, והרשומה מן הנעלמת, הכל זה בתוך זה וזה מתוך זה, והכל קשור זה בזה וזה עם זה והיאך הם מקבלים דרך קבלתם דבר דק והויה.

"כמראה" - התבוננות שאין בו ממש, והמראה הוא זוהר דקות וזכות השגת המתקבל, ועל זה נאמר וקרא זה אל זה ואמר ותרגמו ומקבלין דין מן דין. "כמראה הבזק" הוא דקות זכות השגת המתקבל. "תכליתן" (מפרש והולך את לשון המשנה "תכליתן שאין להם סוף") אינו כמדתן, כי המדה הוא דבר המתקבל לנפרדים, כי הנביאים ראו מדות כפי השגת כחן, ועל ידי קבלת כחם [נ"א החכמה] היו מרחיבין מחשבתם יותר משאר בני אדם, שהיה להם בשביל זה רוחב הנפש להחפשט בפרטים באין סוף, אבל תכליתן - תכלית מחקרים - כי כל מדה יש לה תכלית וכל תכלית יש לה קץ, כענין שנאמר לכל תכלה ראיתי קץ, אבל מצותך אף על פי שהתחלתה יש לה תכלה, מתרחבת היא והולכת מאד עד אין סוף, ואם לכל דבר שהוא כלה יש לה קץ, מצותך - תכלית ההשגה - אין אדם יכול להכנס, כי אין אדם משיג אלא ראשי מדות. וכו'.

(לשון המשנה) "ולמאמרו הם משתחווים" - השתחווה היא כמי שמניח מדותיו ואינו עוסק כי אם במחשבה בלבד, ומחבר במחשבה ומדומם המחשבה, ומשפיל הגוף להגביר נשמתו. עד כאן לשונו הקדוש.

ובכן למדנו מדבריו הקדושים, כי חכמה זו היינו פנימיות התורה ענין צפיית המרכבה היא, וכל אחד רואה כפי השגתו, והעיקר הוא התבוננות בשרשים הדקים הרוחניים של כל הבריאה - דהיינו בחכמת הש"ת אשר כולם בחכמה עשית - ומתוך ההתבוננות בשרשים הרוחניים יגיע לשרשי השרשים, וכן יעמיק וילך ויוסיף להתבונן עד כי יכלה התבוננותו, כי אפשר כח המחשבה, וזהו הדבקת כאשר מבטל הוא את כל כולו מתוך התבוננות בחיי החיים עד אשר אפסו כוחותיו ומחשבותיו ועשתנותיו נכבו ויראה

ורעד תנעתהו וכאלו אינו בזה העולם כלל, ועוד יותר מזה כאלו אינו במציאות כלל וכלל, כנודע מספרי חסידות ובפרט בסה"ק פרי הארץ, ואז הוא רצוא ושוב, כי אי אפשר לעמוד במדרגה ומצב זה אלא רצוא ושוב ומשתחווה להדר גאון עוזו, וזה ענין ההשתחווה ברוחניות בפנימיות מחשבתו דהיינו שרץ שכלו להתדבק באור הנעלם, וגופו ומדותיו נכנעים ומשפיל את עצמו לפני הדר גאווה. למדנו בזה כי ענין ההשתחווה ברוחניות היינו לדבק מחשבתו בעליונים ולהשפיל ולהכניע את הגוף.

עוד מצאנו דברים נפלאים בענין ההשתחווה במוכן הרוחני בספר ליקוטי תורה להר"ב (פרשת מצורע דף ע"ב) בהסבירו את ענין מוחין דאבא ומוחין דאימא המוזכר בכתבי הארז"ל, וזה לשונו הקדוש: ולהבין זה קצת צ"ל ענין מוחין דאימא ומוחין דאבא, כי הנה מוחין דאימא הוא כמ"ש 'אם הבנים שמחה', שעל ידי ההתבוננות נולד האהבה והשמחה ורשפי אש, והוא בחינת הרצוא להסתלק וליכלל בעצמותו יתברך. אך יש עוד בחינה שלמעלה מהאהבה ברשפי אש, דהיינו מוחין דאבא, שאור א"ס ב"ה שורה בחכמה עילאה ועל ידי זה נמשך הביטול עד שאין בו כח ויכולת להגביה את עצמו בבחינת רצוא הוא בחי' יש מי שאוהב, וזהו ענין ההשתחווה שבשמונה עשרה וכמ"ש מזה בדוכתי טובא. וזהו אם רץ לבך שוב לאחד. כי על ידי הביטול ומוחין דאבא נמשך בחינת שוב והוא המשכת אלהות למטה. ולהמשכה זו צ"ל הרחבת הכלים והן אותיות התשב"כ ותשבע"פ.

עוד מצאנו דברים נפלאים בספריו הקדושים בענין ההשתחווה והם כעין הדברים הנ"ל (לקוטי תורה ברכה דף צ"ח ע"א) וזה לשונו הקדוש: אך הנה יש שני בחינות בהשתחווה, כי הנה ענין ההשתחווה הוא שמבטל ומכניע את עצמו לפני יתברך, כמו שמבטל את עצמו לפני המלך, ומקבל עליו לעבדו ולשמוע בקולו. והנה יש השתחווה בבחינת חיצוניות שמכניע את הגוף שלא ימרוד, אבל עיקר רצון ופנימית הנפש אינה מבטלת, שאף על פי כן הוא דבר בפני עצמו, ויש לו רצון אחר ומחשבה אחרת בפני עצמו, וזאת ענין ההכנעה מה שאין כן בחינת ההשתחווה בבחינת פנימית הוא בחינת בטל רצונך מפני רצונו - שאין לו רצון וחפץ אחר כלל - וכמו ברא כרעא כו' שהרגל היא בטל ממש, והוא השתחווה הנפש, והשתחווה זו היו מקבלים ישראל על ידי ראיה שלש רגלים בשנה בבית המקדש ששם היה גילוי שכינה,

פירוש שכינה מה ששוכן בתחתונים בבחינת גילוי (וקב"ה קדוש ומובדל כו') שעל ידי זה כל הנשמות מתבטלים כנר בפני האבוקה, פירוש שדולקת אבוקה גדולה מאד אזי כל נר יחיד הדולק בסמוך לה הולך אורו ונכלל באור האבוקה והיו לאחדים ממש. עכלה"ק.

בחינה זו עצמה היא המשכת האור על ידי הביטול, וכמו שכתב הרב בספרו תורה אור (פ' וישב) וזה לשונו הקדוש: אך הענין השתחווה כוללת ב' בחינות, הא' בחינת בטול, שבטל ומשתחווה כו', כמו וצבא השמים לך משתחיים - שהם מתבטלים - כו', הב' הוא ענין המשכה, שמרכין ראשו וממשיכו למטה, ובאמת הא ב' תליא שעל ידי הבטול גורם ההמשכה. וכן ידוע גם כן מהשתחווה שבשמונה עשרה באמרו ברוך אתה ה', שהוא בחינת בטול וגם המשכה, על ידי שמרכין ראשו וממשיך מבחינת ברוך בבחינת אתה, כמבואר בפרי עץ חיים. עכלה"ק.

פרק כז

ודברו בהם ברצוא ושוב

עיון בסוד הספירות

סוד הצפיה ✦ כשלהבת הקשורה בגחלת ✦ כאשר מסתכלין בכל הבריאה ומתבוננים רואים כי חיות הכל הוא סוד הספירות העליונות ✦ סוד הצפיה במרכבה אשר דיברו בהם ברצוא ושוב ✦ הרצוא ושוב לראות הסדר השפל וישכיל בעליון, וישוב לראות חסרונם ✦ סוד אש רוח מים שמהם מורכב הקול ✦ סוד כ"ל צמ"א, א כלים, ב לבושים, ג צלמים, ד מוחין, ה אורות, שהם הנרנח"י

את כל הדברים אשר דברנו עד כה בס"ד מצאנו בדברי הראשונים, ובראשונה נביא מה שמצאנו בספר יסוד עולם (אשר בכתב יד, והעתקנו חלק מהספר בספר קבלת הגאונים ח"א, והוא ספר נפלא עד מאד ובר סמכא, כפי שהבאנו שם מהראשונים אשר הביאוהו) **דבריו סובבים והולכים לפרש את המשניות בספר "צירה (פ"א מ"ו-מ"ט):**

עשר ספירות בלי מה צפייתן כמראה הבזק ותכליתן אין להן קץ ודברו בהן ברצוא ושוב ולמאמרו כסופה ירדפו ולפני כסאו הם משתחווים:

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

עשר ספירות בלי מה בלום פיד מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלבך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

עשר ספירות בלי מה אחת רוח אלהים חיים ברוך ומבורך שמו של חי העולמים קול ורוח ודבור וזהו רוח הקדש: ע"כ.

ובכן הא לך מה שמצאנו בספר הקדמון מקבלת הגאונים והראשונים ה"ה ספר יסוד עולם אשר כתב וזה לשונו הקדוש: י' ספירות בלימה כמראה הבזק, ידבר על השגת מחשבה, אחר שהודיע שלמדתן אין סוף, אבל בהם שמא יחקור כל צרכו ויהיו מושגים לו, אמר צפייתם מה שאדם משיג למרחוק ר"ל שלא יעמד על אמתת הדבר, כגון העומד המצפה, ובבהיר ויקרא אריה על מצפה, יאמר שמא יצפה בהם הקרב יהיה כמראה הבזק המשתנה לכמה

מאורות וכו', וברדת היורד ממקום זה יחקור למעלה, וצפייתן שלהם ר"ל כשית' מתראה בתוכן לנביאין הן משמשות לכמה פנים, וביד הנביאים אדמה, ותכליתן אין להם קץ כמו עד תכלית אור עם חשך, ר"ל דבר שלא יתאצל ממנו דבר נקרא קץ, לכל תכלה ראיתי קץ, כיצד בבא האור כלה החשך ונראה קצו, אבל אלו מאחר שהמציאות בהם נקשר והנמדד חוזר מדה למה שלמטה ממנו, וזה עמוק לזה, נמצא שאין קצה למקום ששם כלה. עכ"ל.

הנה למדנו מדברים אלו את דרכי השגת מחשבה, כשמתבונן בבריאה עד שמגיע לחיות הבריאה, שהם הספירות, ומתבונן עד שמגיע להבין שאור אין סוף מחיה אותם, ומחשבתו נאפסת ונחשבת, ועיין עוד להלן מה שנתבונן בדבריו בס"ד. וכמו שכתב בסמוך "שידבק הסוף בתחלה" היינו נעוץ סופן בתחילתן היינו בסוף הפעולות היינו מכל הבריאה מגיע לתחלתן שהיא עילת העילות אין סוף ברוך הוא השופע כחו בכל הבריאה. והוא אחד ואין שני וזה שכתב להלן: "וכך אע"פ שאנו רואים סופו (העולות) [העילות] ותכליותיהם, לולי שדם נטועים בהתחלה, כבר כלה הכל, וזה לדעת שהאדון יחיד אין לו שני שתחלק פעולה זו לזה, וזו לאחר", הבן מאד מאד את אלה הדברים. וממשיך לבאר בספר יסוד עולם את משנה ז':

י' ספירות בלימה, אחר שאמר ותכליתן אין להם קץ, יבאר מה שאמרנו שידבק הסוף בתחלה, הסוף יותר יש בו המשך מן הקצה וכו', כשלהבת קשורה בגחלת, להבת דקה משלהבת, כד"א שלהבת י"ה, והלהבת יזקקה ויפררוה מן הגחלת, אבל לא השלהבת, ואין שלהבת לולי הגחלת המקיימה, וכך אע"פ שאנו רואים סופו (העולות) [העילות] ותכליותיהם, לולי שהם נטועים בהתחלה, כבר כלה הכל, וזה לדעת שהאדון יחיד אין לו שני שתחלק פעולה זו לזה, וזו לאחר, ולפני א' מה אתה סופר, כמו לפני מלך מלך, (הבן מה עמוקים הדברים על פי האדרא קדישא וכתבי הארז"ל בסוד שכירת הכלים שהם מלכים שמלכו בארץ אדם, היינו ראשית גילוי הו' קצות שהם חג"ת נהי"ם, "ולפניהם" - הוא האין הגמור, אור אין סוף ברוך הוא, והיינו 'לפני מלך מלך' זה 'לפני אחד מה אתה סופר', הוא הדבר אשר דברנו כי עצם ההשתלשלות נקרא שכירת הכלים ומיתת המלכים, התעמק ותבין). כי קודם אחד אין גמור, והשיעור הנאמר בהם הוא דוגמת חול הים, שאדם יודע שיש לו שיעור, ר"ל ראשי מדות אבל שיגדרנו מפחד לא יוכל, ועל זה אמר המלך המצליח 'ולי מה יקרו רעך

א"ל אספרם מחול ירבון הקיצותי ועודי עמך, שאם ירבה המנין ואני סבור שנתרחקתי, לא זותי מומך, אם אסך שמים שם אתה. עכ"ל.

עצור נא להתבונן מה נעימים הם הדברים "ואני סבור שנתרחקתי, לא זותי מומך", דהיינו כאשר מסתכלין בכל הבריאה ומתבוננים כי חיות הכל הוא סוד הספירות העליונות, ככל אשר דברו ספרי החסידות, וכל המון הדברים אשר בעולם כחול ירבון, כאשר ח"ו הולכים אחר מראה עינים ותאות הלב הלא נתרחקים ממנו ית' כדכתיב 'לתאוה יבקש נפרד', אמנם כאשר מבינים ומתבוננים כי הכל אלקות, אזי לא זותי מומך.

ובכן עתה תראה ככל אשר דברנו, כי ההתבוננות בסוד העולם הוא הצפיה במרכבה אשר דברו בהם ברצוא ושוב, וזה סוד הייחוד בק"ש, אח"ד א' הוא כתר עליון. ח' חכמה עליונה, כי כולם בחכמה עשית. וד' היא המלכות המתייחדת עם החכמה, ומעלים אותה עד אין תכלית, עד הא'. ולכן חוטפין בא', כי החיות רצוא ושוב, ואין שום השגה באור אין סוף ברוך הוא, כנ"ל. ובכן תבין את המשך דבריו בביאור משנה ח':

י' ספירות בלימה בלום פיד מלדבר, אחר שהודיע ענינו, שמא יתפתה אדם לומר דבר נקל הוא, בלום פיד מלדבר ולכך מלהרהר, כד"א 'לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ונפלאות ממני', ואם ריץ לבך להרהר במקום השרש, שוב למקום הנקרא חכמה, נראית בבהיר ומקומו חקוק בחכמה ושם נשרשות לכך יאריך בחית של אחד אבל באלף חטיפה (כפי שאמרו חז"ל ונפסק בשו"ע (אורח חיים ס"א ח') (ו) צריך להאריך בחיית של אחד, כדי שימליך הקב"ה בשמים ובארץ, שלזה רומזו החטוטרות שבאמצע הגג החיית. ויאריך בדליית של אחד שיעור שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם. ולא יאריך יותר מכשיעור זה. ויש נוהגים להטות הראש כפי המחשבה: מעלה ומטה ולד' רוחות: (ח) לא יחטוף בחיית ולא יאריך באל"ף. ע"כ). נאמר ברצוא ושוב אפי' החיות כ"ש יציד עפר כי מה לך להתעסק זולתי באצילות, שמתוכו יתעלה כחנוך וכמלאך מנוח בלהב הרץ והשב, ועל זה נזכרת ברית (ע"ת) [עולם] זה נגלה הנגלה ונתן רשות להסתכל הנסתר, ר"ל רצוא ושוב, שהרי כתיב בשתיים יכסה פניו לבלתי יסתכל מקום הכבוד ולא ירהר במחשבה ויתן שיעור במה שאין לו שיעור והשגה כי אז יקצץ, ויוהר גם פן ידמה הנעלם לנגלה מכל צדדיו, אע"פ שאין סוף להשגתו, כמו שהמורגש מן המוטבע והמושכל מן

הנעלם שאין לו התחלה, (הנה הובא בפרד"ס כי יש ג' מערכות מורגש מוטבע ומושכל והם כנגד נה"י חג"ת חב"ד והם דרכי ההשכלה מלמטה למעלה מהמורגש דהיינו מכל עניני העולם המורגשים ומשם יעלה להתבונן במוטבע ומשם יעלה להתבונן במושכל שהוא חב"ד) ונמצאו המתחייבים ממנו בלי סוף מצדו, וזהו הרצוא ושוב לראות הסדר השפל, וישכיל בעליון, וישוב לראות חסרוננו במינופו, וישכיל כי למטה למטה מקום לזה, והואיל והברית ר"ל עמ' (דהיינו היסוד הנקרא ברית והמלכות שהיא עטרה) כוללת כל הדברים ומיוחדת אותם, ושם עוצרים יש לה עצר שם, עד מקום יסודה, שהיא א' (פירוש מלכות הכוללת עשר ספירות והיא בסוד עצרת שהיא המלכות וגם היסוד נקרא עצר. ומפרש את משנה ט') עשר ספי' בלימה אחת רוח אלקים חיים וכו' [ברוך ומבורך שמו של חי העולמים קול ורוח ודבור וזהו רוח הקדש].

שבראשונה נמצאים ג' דברים נעלמים שהרי קול ואין קול זולתי האויר והמקום שיצא בעוצר מכח מוציא ורוח הוא המגיעו לאזן והוא עצם אויר שבו חום ולחות (היינו אש רוח מים שמהם מורכב הקול כדאיתא בזוהרא גדישא) שירגישהו חוש השמע, ודבר, אין דבר בלי קול ומוצא, ר"ל פה וציור, ר"ל ציור קבוץ אותיות שיקרא דבר, והם ג' ומ' ענינים וכלל הג' דבר או קול או רוח וזהו רוח הקדש רוחו של קדש ולכך נמשכת הנבואה משם להנה, שמשם קבלו משה ותלמידיו עד העמ' שמשם תחלת נבואה ורוח הקדש, ובת קול בקבלה ממקום זה, ומוזה יתאצלו האותיות בענין בלתי נודע איכותו. עכלה"ק.

קרי למדנו את סודות יציאת הקול מפה האדם בקול ורוח ודבר שהם כוללים כל הספירות וכל העולמות הנעלמים דהיינו החיות השופעת בתוך הקול והדיבור, וכמו כן מעורר כנגדו, והיינו מה שביארנו עד כה. וכדברי מכתב הבעש"ט אשר עולמות נשמות ואלקות יש בכל אות ואות, והעיקר להכניס כל כחו באותיות, בסוד בא אתה וכל ביתך אל התיבה.

אכן כאלו הדברים ביאר הרש"ש את דרך הכונה בכל הפרטים של כונות הארז"ל, ונעתיק יסודות הכונות מספר פתח עינים החדש אשר שם קבץ את כל דרכי הכונה וזה לשונו הקדוש: כללים לסידורי הרש"ש:

פרק כח

לאסתכלא ביקרא דמלכא

דרכי ההתבוננות למעשה באהבה ודביקות

העליה היא מהפרט לכלל, והירידה היא מהכלל לפרט ✦ סוד היו"ד המרובה אורות עד אין סוף ✦ דרכי ההתבוננות ✦ דרך א' התבוננות בכלל, ודרך ב' האמיתית היא בהיחבא פרטים רבים ✦ ההתפעלות מן ההתבוננות היא בבחינת 'לאסתכלא ביקרא דמלכא' ✦ ידיעת גדולתו והתפשטות אור א"ס ב"ה לכל חד וחד לפום שיעורא דיניה - היא הגורמת לעורר את האהבה בנפש האדם עד שתחפץ לאהבה את ה' ולדבקה בו ✦ אין חשש כ"כ אם לא יוכל להפשיט את האורות העליונות, שהרי אינן אלקות ואינו עובדן ח"ו, וכונתו רק להתפעלות הלב ✦ כפי עומק דעתו בגדולתו יתברך - כך תגדל אהבתו אליו ית' ✦ ענין אמונה וידיעה

אחר שצ'ללנו בס"ד במים אדירים בדרכי המחשבות איך להתעלות מענין לענין דהיינו לעלות בהיכלות ובעולמות העליונים, עלינו לרדת עוד לעמקי עמקים סודות הנבואה ורוח הקודש, אשר נתבארו ונסתמו בספר הקדוש מעיין החכמה, ובכן נערוך מערכה ונעתיק משם את כל הענין השייך לענינינו, וידינו נפרוש למעלה: **אנא ה'** זכינו למען נמצא חן בעיניך, לעשות רצונך ולהדבק בך.

עוד תנן בספה"ק מעיין החכמה ספר טמיר ונעלם סתום וגנוז אשר זכינו הנורא להתבונן בו וזה לשונו: וזהו האויר הקדמון ובו חוזרים כל הכללים לפרטים, והפרטים לכללים, וכלם ביו"ד כלולים, ומשלשלים [נ"א ומצלצלים] וחוזרים ומצווחים, ובחזרתם מתעגלים, ובעיגולם מתחממים ורצים במרוצת הכסף המתחמם באש, עד שמתחברים כולם זה עם זה כחתיחת הכסף המצורפים המצטרפים זה עם זה בהתחמם באש, והחלקים מתחברים חלק בחלק עד ששיוין כאחד. וזהו שאמרנו מהתנועה כשיפתח אדם פיו לומר א' נעשה שני חלקים קול ורוח, שהתנועה היא הקול וכו'. ע"כ. ושם רשמנו בפירוש חקק השם בס"ד את אלו הדברים: ולפי מה שנראה לנו בס"ד הפירוש הוא כך, כי הנה דרך ההתבוננות בעליון הוא כך כי מהעליונים שהם כללים משתלשלין למטה ונפרטים לפרטים, ונכפלים, עד שהמתבונן מתבונן בפרטים

א עלינו לדעת ידיעה שורשית לכל בנין הכוונות כפי אשר השכיל הרש"ש זצ"ל ברוח קדשו לסדרם אחת לאחת, כי תמיד בכל המשכת מוחין לפרצוף מסויים, אנו צריכים לעשות ולכוין לחמש פרטי כוונות כלליות שונות, אשר בהצטרפתן יחד מתקבלת התמונה של כוונה שלימה, צריכים אפוא להמשיך את א' המוחין ב לתוך הכלים של הפרצוף המסויים, אך המוחין צריכים להתלבש מקודם ג בצלמים, ד ובלבושים, כי אחרת לא יוכלו הכלים לקבלם מחמת האור הרב, וגם צריכים להמשיך לתוך המוחין את ה הנרח"י נמצא אם כן הסדר מלמעלה למטה, נרנח"י לתוך מוחין, ומוחין לתוך צלמים, וצלמים לתוך לבושים, ולבושים לתוך הכלים, ובכדי לזכור את כל חמשת הפרטים האלה היה רבנו חזקיה בן רבנו הרש"ש זצ"ל הח"י בשמ"ש נותן בהם סימנים כ"ל צמ"א, ודהיינו מלמטה למעלה, א כלים ב לבושים ג צלמים ד מוחין ה אורות, שהם הנרנח"י. וכמו שכתב סימן זה בהקדמתו לכוונות הספירה שנדרסה בסידור כוונות ספירת העומר דף ל' ע"ב. וע"ע בע"ח שער כ' פרק ד'. והנה הביאור והמקורות לכל דברים ובחינות אלה הוא זה, הכלים כלומר כלי הו"א והנוק' שלתוכם ממשיכים את כל הנ"ל, הם שמות שהתבארו בע"ח שער השמות, וכל כלי של כל ספירה מורכב משלש כלים, פנימי אמצעי וחיצוני, שלכל אחד יש שמות מיוחדים, וכשהכלים מסודרים ומצויירים בסידור, הרי מקודם מובא השם של הכלי הפנימי, ותחתיו האמצעי, ותחתיו החיצוני, ולתוך נלים אלה ממשיכים את הלבושים המכילים בתוכם את הצלמים והמוחין הלבושים הם הם הנה"י דאו"א המתרוקנים מאורם העצמאי בכדי לקבל בתוכם את הצלמים, וכמבואר בהרבה מקומות, ובכללם בע"ח שער כ' פ"ג, ובשער כ"ה פ"ג, והצלמים הם פרצופים דקים שלתוכם מתלבשים המוחין הצלמים דו"א נעשו מהמוחין דישסו"ת, וכמבואר בהקדמת רחובות הנהר דף ט' ע"ב.

הרבים וחוזר ומצמצמם לכללים, כמו שתאמר ע"ד משל שהמתבונן בכל מעשי העולם מפרטי הדומם צומח חי מדבר ועולה משם במחשבתו אל השרים הממונים עליהם, ועוד מעמיק וחושב בשרשיהם למעלה למעלה, והיינו שעולה מן הפרטים אל הכללים ושב ויורד מלמעלה למטה מן הכללים אל הפרטים. וכמו כן כאן בסוד הצירוף של אות אל"ף ראינו איך משתלשל האלף האחד לאל"ף שנית, ומב' אלפי"ן לד', ומד' לה', ומה' לי', ומי' לב', ומכ' למ', וממ' לפ', ומפ' לק"ס, ושם חוזר להתבונן בכללים דהיינו ששב אל עיקר היו"ד והמאה וששים נעשו י"ו יודי"ן, ומהם יורד שוב לפרטיהם דהיינו לל"ב ומל"ב לס"ד, ושוב מוסיף עליהם ח' ונעשו ע"ב. וזה שכתב כיצד כשתחשוב אל"ו המאה וששים עשרה עשרה תמצאם י"ו עשירות, הוציא מכל עשרה שנים תמצא ל"ב, וכשתכפילם תמצא ס"ד. הנה כאן רמוז רזין נפלאים סתמיין. כי הנה הכל הולך בסוד הצירוף דהיינו תיקון וצירוף ומאמר ומכלל וחשבון ונעשה מאלפי"ן אלו כל השמות הקדושים וכל הצירופים, ומשתלשלים הצירופים ויורדים מאצילות לבריאה, ומבריאה ליצירה, ומהם נעשים חיות הקודש - פני החיות וכנפי החיות - והם הם הצירופים הנעשים מהאלפי"ן י"ו ל"ב ס"ד וח' אשר נתבארו, ומהם נובע שם ע"ב שהוא כל הפעולות הנעשים בעולם על ידי השמות הקדושים, אכן כן הם פני החיות י"ו וכן כנפי החיות, ויחדיו הם ל"ב, וכל חיה יש לה ארבע פנים על כן הם ס"ד כנפים לכל חיה. וד' הם ד' הפנים וכן ד' הכנפים יחדיו הם ח', והם הח' אשר אנו מוסיפין על ס"ד והרי הם ע"ב, והם שמותיו יתברך כנ"ל, הם אשר כלולים בי"ג מיני תמורה אשר נזכרו שם לעיל, אשר הם בכתר עליון שבכל עולם ועולם, ואלו הי"ג מיני תמורה הם שמות הקדושים הנובעים מ"ב אותיות שבג' שמות הוי' שבברכת כהנים שמהם נובע ונוצל כל השפע העליון. ומי"ב נעשה ל"ו והשורש ל"ב כפי שנפרש, ומהם נעשה שם ע"ב כמו שלקטנו בארוכה ב"חקקי לב" מרע"מ ותיקונים ומדברי ספר הבהיר.

עוד כתבנו שם בחקרי לב שם אות ג' ובתחילה נעתיק בס"ד את תוכן הענין: העליה היא מהפרט לכלל והירידה היא מהכלל לפרט, סוד היו"ד המרבה אורות עד אין סוף, דרכי ההתבוננות דרך א' התבוננות בכלל ודרך ב' האמיתית היא בהרחבת פרטים רבים, ההתפעלות מן ההתבוננות היא בבחינת לאסתכלא ביקרא דמלכא, ידיעת גדולתו והתפשטות אור א"ס ב"ה

לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה היא הגורמת לעורר את האהבה בנפש האדם עד שתחפץ לאהבה את ה' ולדבקה בו, אין חשש כ"כ אם לא יוכל להפשיט את האורות העליונות שהרי אינן אלקות ואינו עובדן ח"ו וכונתו רק להתפעלות הלב, כפי עומק דעתו בגדולתו יתברך כך תגדל אהבתו אליו ית', ענין אמונה וידיעה.

ובכן אחר שראינו נפלאות בדרכי ההתבוננות בענין חזרת הפרטים לכללים בעליה מלמטה למעלה וחזרת הכללים לפרטים בירידה מלמעלה למטה כמו שכתב "ובו חוזרים כל הכללים לפרטים, והפרטים לכללים, וכלם ביו"ד כלולים", הנה מצאנו ביחוד היראה להרמח"ל (נדפס בספר אדיר במרום ח"ב) עיי"ש כי הוא לימוד עמוק, ובאמצע הייחוד כתב וזה לשונו הקדוש: ושרש זה הוא ט' אורות של צדיק סודם א"ח דאחד, והד' המקבלים והשכינה הנקשרת עמהם, כי צדיק כולל כל העליונים ונוק' התחתונים. ואלה הט' עולים מלמטה למעלה לקשר כל האיברים, כי זהו פעולת יסוד, ויורדים ממעלה למטה להשפיע מכולם, ואז הם י"ח ט' עולים וט' יורדים. והעולים מקשרים, כי עולים מן הפרט לכלל, והיורדים מרחיבים כי יורדים מן הכלל לפרט, ועל כן העולים הם הרבה שעולים מן הפרט ותולדותם מעט, והיורדים מעט ותולדותיהם הרבה, וסוד הי"ח האלה ששה שיני"ן, ואלו נקראים בסוד כללות השם הקדוש לד' צדיק, ונעשים ע"ב, נקשרים בסופם, ואז יורדת היו"ד, שהיא המרבה האורות עד א"ס, זאת עושה אותם ק"פ לכל צד, וסודם ע"ב ס"ג מ"ה, והרי הם (תר"ך) [תש"ך] וכל זה הם ח"י עולמים, מהם תלוי כל הידיעות, וזאת היו"ד מאירה בהם. עכלה"ק.

ועתה הנה נא הואלנו לדבר בדרכי ההתבוננות מאר מה נעים להסמיך לכאן מה שרשמנו בזה בספר שבעה עינים חלק שעשועים (פרקי קדושת המחשבה פ"ב עמ' י"ו) בזה הלשון: את הדברים אלו דבר הרב בעל התניא (מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים - התבוננות) וכאשר נתבונן בהם יפתחו לנו דרכי המחשבה וההתבוננות לפתוח את הלב באהבתו יתברך וביראתו לדבקה בו ית', וזה לשונו הקדוש: בנידון ההתבוננות מהותה ואיכותה יש ב' דרכים בה, הא' התבוננות בכלל להעמיק הדעת רק בתמצית ענין כללי, דהיינו רק היוצא מן תוכן הדבר איך שהוא בטל בו, והעמקה זו היא דייקא צמצום המוח ולא התרחבות

כלל, כי צריך לשהות כחצי שעה על דיבור א', כמו מאין ליש וכיוצא איך ולמה הוא, עד שיבא לכלל דמיון, מפני שמייגע דייקא כוחות חיצוני' כדי להפשיט הענין מן ההגשמה, עד שיהיה בבחינה רוחני' ממש, כלומר דברי רוח ממש, ורוח תשאם, והתעניף עיניך בו ואיננו, כו', ובשיבוש זה נשתבשו רבים מההמון בדמיונות שוא כו', ולזה הדרך אין צריך שמיעה רבה, כי די בב' וג' דברים בלבד וד"ל.

סימנים גשמי' לדרך זו תנועת הגופני' בדחיקה, וקצת רתיחה בלב, והעדר טרדת המחשבה וביטולה, ועוצם הרגשת הענין בעצמו.

והדרך הב' העמקת הדעת באמת, והוא התרחבות המוח ולא צמצומה, ואופן העמקה זו כהעמקת הפשט ממש בנגלה, דהיינו דייקא טרדת המחשבה ממש, שזהו אינו אלא הרחבת ענינים רבים ופרטים, ולא בענין א' כלל.

וסימן לזה הוא ההיפוך מענין תנועת כוחות חיצוני' שבגוף, אלא רק תנועת כחות הנפש בשכל דייקא, ועוצם טרדת המחשבה עד שלא ירגיש בעצמותו, ומאד רחוק מן הדמיון באיכות הדבר אלא אדרבה ילביש במשלים הרבה עד כי יתפס הדבר גם בעין השכל האנושי כו'. וגם הסימן לזה תשוקת התחדשות השגות, ובכל תיבה ותיבה יש כוונה מיוחדת פרטיית דייקא, ואז ישבח על עצמותו לגמרי מפני שהמוח שליט על הלב לגמרי, וד"ל.

בנידון ההתפעלות מן ההתבוננות, לפי הדרך הראשון ההתפעלות מורגשת מאד, כי מייגע להביא הדבר בעצמותו דייקא, מפני שהמוח פנוי, וא"כ התפעלות זו באה בשיתוף מב' דברים, מענין אלקי' ומעצמותו במה שמידבק כו', ואזי נעשה יש גדול, ורחוק ממש היפוך אלקי' כו', וקרוב זה לדרך הישן (פירוש לא דרך החסידות הצרופה) וד"ל.

ולפי הדרך הב', ההתפעלות באה רק מצד אלקים בלבד, כי אינו מייגע כלל להדביק את עצמו, אלא טרוד בהתבוננות בלבד, וממילא מתפעל, התפעלות זאת מצד שאין לעצמו חלק בה כלל כו', והוא ענין לאסתכלא ביקרא דמלכא, ולא יתיר, שהחיצוני' בורחים מזה לפי שנאמר לא יחפון כסיל בהבונה עצמה להתפעל מחמתה בלבד, רק כשבאה בהתפעלות מורגשת שהוא בהתגלות לבו, לפי שזהו רחוק מאלקות כו'. והסימנים לב' התפעלות הללו: להתפעלות הראשונה נידבק כל מיני גסות והוללות ותאוות רעות וכו'. ולהתפעלות הב' נדבק כל מיני שפלות אמיתית, שלא להרגיש בעצמו

בשום מעלה, ורחוק מאד מהגשמה גופני' במדות הרעות בכעס ונצחון וליך אחר הוללות כו', ותמיד נבזה בעיניו נמאס, ולא מחזיק מיבותא לנפשי', ומשים את עצמו כאלו אינו כו', וד"ל. עכלה"ק. העמק בדברים אלו כי יסודות גדולים המה.

ושם בספר שעשועים פרקי קדושת המחשבה (פ"ו עמ' נ"ז) העתקנו מספר מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים בענין התבוננות, וזה לשונו הקדוש: ראשית ידיעה, כי תכלית האדם בידעת ההשתלשלות מעילה ועלול כו' הוא רק לתועלת אהבת ה' שתקבע בקרב איש ולב עמוק, ע"י ידיעת גדולתו ית' בהשתלשלות העולמות ברבוי מדרגות בכמה צמצומים כו', שאין ידיעה באור א"ס ב"ה מריש כל דרגין כו', וידיעת גדולתו והתפשטות אור א"ס ב"ה לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה היא הגורמת לעורר את האהבה בנפש האדם עד שתחפץ לאהבה את ה' ולדבקה בו, ולזאת חובה על כל אדם להעמיק שכלו ותבונתו בזה.

הגם שעדיין לא יצא ידי חובתו להבחין מהות עצמות האורות העליונות המשתלשלות בכל מדרגה ומדרגה, ורוחניות, ודקותן להפשיטן מגשמייות, שאין חשש כ"כ גם אם לא יוכל להפשיטן, שהרי אינן אלקות, ואינו עוברן ח"ו, רק שכוונתם בהשגתם ליוצר הכל, והוא א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסה ביה, ואם היה שייך איזה תפיסה ביה ממש כבין כול] ה' צ"ל השגה זו על בוריה שלא יגשם ח"ו, אבל מאחר דלית מחשבה תפיסה ביה כלל, ואינו משיג רק פעולותיו, וכוונתו רק שכדי שיתפעל הלב לאהבת ה' מה דלית מחשבה תפיסה ביה כלל, אם כן השגה זו בפעולותיו להפשיטן מגשמייות אינה חובה כל כך, מאחר שאף על פי כן יש לו התפעלות.

ובכמו ענין מרכבת יחזקאל פני ארי' פני שור כו', וארבע כנפים לאחד כו', כאשר יהיה האופן כו', וגביהם, שהכל על דרך משל וחידה בלשון גשמי, וכן בלשון רז"ל קרסולי החיות כו', שוקי החיות, קרני החיות כו', והדבר ידוע שאין זה אלא דרך משל וחידה, שאין חיות הקודש שבמרכבה מלוכשים בגוף גשמי כלל, ואף על פי כן דברו חכמים בלשון זה כדי לשבר את האוזן גשמי לפי מה שהיא יכול לשמוע, ובכדי שיתפעל לב איש בקרבנו לאהבת ה' מצד רבויין וגדלן, שכל מה שלמעלה מעלה הוא כנגד כולם, נגד מה דלמטה מטה כו', הגם שאינו מבין מהותם ואיכותן של חיות הקודש ומהות

ענין קרסוליהן ושוקיהן ברוחניותן ודקותן, לא חששו חכמים, מאחר שעם כל זה יתפעל לב האדם, וכן הוא הענין בדברים הנאמרים בזה, וע"כ מכמה מיני רבו ההשתלשלות בכמה מיני רבוי צמצומים - שאף מי שאינו יודע הדברים על אמיתתן ועל בוריינן במהותן ועצמותן, מכל מקום איש איש הנלבב ילבב וילחב לבבו ונפשו לה', כאשר יעמיק שכלו ותבונתו איך הם רבוי המדרגות דרגין על דרגין, ודא מוחא לבא כו' כל מה שלמטה מטה הוא כאין ואפס לגבי מה שלמעלה מעלה.

ולזאת מוטל על האדם חובה להעמיק בהן ולייגע שכלו כפי יכולתו, כל אחד ואחד לפום שיעורא דליה, לפי שכלו יהולל איש, שכפי עומק דעתו בגדולתו יתברך כך תגדל אהבתו אליו ית', ובפרט שמחמת שהאדם במבטו מנעוריו מורגל בהשגות גשמיות, בראותו לפניו תמיד מעשה שמים וארץ גשמיים, ואי לזאת תכבד עליו העבודה לאהבה את ה' שהוא למעלה מגדר השגה, ולית מחשבה תפיסא ביה כלל כו', אשר על כן צריך האדם להרגיל שכלו ותבונתו להשכיל במושכלות העליונות המופשטות מהגשמיות, והרגל זה עושה טבע שני וכדאיתא [באבות דרבי נתן] שאפילו טפה א' בכל יום עושה נקב אפילו באבן כו', ועל ידי האמונה לבדה לא יתפעל בנפשו מקרב איש ולב עמוק כל כך, כי האמונה היא בחינת מלכות דאצילות, נקרא בספרים בשם עטרה, כלומר שהוא על דרך משל בחינת עטרה הסוככת ומקפת על גבי הראש ומוחין מלמעלה בבחי' מקיף, אבל אינה נכנסת בפנימי' הלב להיות הלב מתפעל כו', כי אם על ידיעה, וכמו שכתוב דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם כו', וד"ל. עכלה"ק.

וכבר הבאנו לעיל בפרק י"ז (עמוד צט) את דברי הספר הקדוש חובות הלכבות (ש"א פ"ט) וזה תורף דבריו השייך לעניינו כאן: ובאשר חקרנו על ענין האחדות האמיתית בברואים, לא מצאנוה לאחד מהם קיימת אמיתית וכו'. והאחדות האמיתית איננה נמצאת ולא נאמרת באמת על דבר מן היצירות וכו'. והאחדות האמיתית היא הנאמרת על בורא הכל, יתעלה, והוא האחד האמת ואין אחד אמת זולתו, כמו שהקדמנו וכו'. וכבר התבאר והתברר, כי בורא העולם, יתברך, אחד אמת, ושאין אחד אמת זולתו, כי כל מה שיפול עליו שם אחד זולת הבורא, אם הוא אחד מצד אחד, הוא רב מצד אחר, כאשר זכרנו, אך הבורא אחד מכל פנים, כמו שביארנו. עכלה"ק.

קרי למדנו את דרכי המחשבה וההתבוננות, איך להתבונן ולכוין את הלב מכל עניני העולם, לקבץ הכל במוחו ולהתבונן באחד המחיים, ושם תוקע מחשבתו ודבק באחד האמת. ומנה גלמד את דרכי הכונות ודרכי ההתבוננות. וההתפעלות מן ההתבוננות היא בבחינת לאסתכלא ביקרא דמלכא, ידיעת גדולתו והתפשטות אור א"ס ב"ה לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה, היא הנורמת לעורר את האהבה בנפש האדם עד שתחפץ לאהבה את ה' ולדבקה בו.

המחודש הראשון, הוא פשוט בתכלית הפשיטות, אלא שאינו שוה לו, כי האין סוף הוא עלתו.

ומעתה, כיון שהעלול הראשון שפעל והאציל האין סוף הוא פשוט ושלם כל מה שאפשר להיות, הנה כינו לבין העולם החומרי הלזה יש מרחק וחבדל גדול מאד, ולכן הוכרחו שאר הנמצאים שביניהם שהם ד' עולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, היוורדים ומשתלשלים זה מזה בכח האין סוף, מדרגה אחר מדרגה, ועולם אחר עולם, עד הגלגלים והיסודות הנשמייים, ועד הנקודה האמצעית שבטבור הארץ, נמצא תכונת העולם ומדרגותיו על מציאות וסדר שלם ומשובח לא יחסר כל בו, וידיעת כל אלו הנמצאים ומדרגותם ואופן השתלשלותם וקיומם ועמידתם, הוא פרטות כל חכמת הקבלה. עכ"ל^ק.

חרי לנו את כל ונוכחת, איך צריך להתבונן ולכוין את לבו, להתבונן איך מעלול הראשון שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע עד שאין כינו ובין עלתו דבר, רק שזה עילה וזה עלול וכך משתלשלים הענין זה מזה וכו' וכו'.

ובדי להוסיף להתבונן ולאיסתכלא ביקרא דמלכא ולהבין עד כמה צריך להרחיק את הפשטות מכל הענינים האלו, אמרנו להעתיק את דבריו הקדושים של המלאך רבי אברהם בן אור עינינו המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע בספר הקדוש חסד לאברהם להמלאך: היה היה דבר ה' ביד הבעל שם - לשון רבי ר' מענדילי וויטעפסקער זי"ע - היו היה דבר ה' - לגלות את סתרו להחיות נפשות עייפים עייפות הנפש מגלות המר - ביד הבעל שם - אשר גילה והאיר אור עולם איך להפשיט מחשבתו מגשם החומריות, וכלשון ה"דגל מחנה אפרים" נברו של הבעל שם טוב הקדוש "כאשר פתח אדוני אבי זקני וללה"ה עיני עורים האין יראה ואהבה מתפשטים מאין סוף עד אין תכלית", ועתה כאשר נכנסים אנו בעומק ענין העלאת המחשבה והפשטתה מהכלי הגשם, מצאנו דברים נפלאים בענין זה בהקדמת ספר חסד לאברהם לרבי אברהם המלאך הקדוש, אך קשה הדבר להעתיק דברים מזה הספר אשר שמו של המלאך חתום עלה וכמעט שהידים מרתתין מרוב קדושת הדברים - דברי מלאכות - אמנם למען הראות את עומק גילוי אור הבעל

פרק כט

והמשכילים יזהירו

הדרך להשכלת העליונים להגביר כח השכלי

פירוש 'מדרך הטוב להטיב', על כן בודאי יש עולם רוחני משובח מזה העולם ועליו עולם יותר חשוב ועליו עוד יותר חשוב ✦ עליה במדרגות מעלול תחתון אל עלול עליון, עד אשר נעמוד בעלול הראשון שהמציא הבורא והוא הכתר עליון ✦ נתושם תורת אמת אשר נקרא קבלה ✦ יש בשכל אדם שבע שכליות שהם אשר זה לעומת זה עשה אלקים ✦ סוד ה' שכליים עם המשכילים ✦ הבורא ב"ה שרוא אחד יחיד ומיוחד אשר הוא למעלה מכל השכליים ומכל המשכילים בהשגתו ובקדושתו ✦ הצירופים של השכל שלהם שהוא השכל ✦ אפילו התחלת הטוב שרוצה לבוא בעולם שמחה - בא לכל אחד בשכל וטבע אשר נתן בו הבורא

ובדי לעורר את התשוקה להתבודד עם קונו בתפלה ומחשבות קדושות וכונות עליונות נביא כאן מה שכתבנו בסיעתא דשמיא בספר אוהל משה למד דרך איך ללמוד קבלה בהפשטה וק"ו לכיון בתפלה בהפשטה ואלו דברינו שם: ונעתיק שוב מספר הקדוש שומר אמונים הקדמון (ויכוח ראשון) וזה לשונו הקדוש: שהרי כל החכמים הסכימו דתכלית הבריאה היתה כדי להיטיב לזולתו, כי הוא הטוב הנגמור ומטבע הטוב להיטיב, ואם כן, אם הוא יכול להיטיב באופן יותר נאות ממה שהוא העולם הזה ולא עשה כן, נמצא דאינו טוב גמור ושלם, שהרי מונע הטוב ומקמץ ידו מלהיטיב כל מה שיכול להיטיב, וחלילה לאל מזה החסרון, הרי לך מופת חותך להכריח דלמעלה מזה העולם הגשמי יש עולם אחר רוחני ומשובח מזה העולם, ועליו עולם אחר יותר חשוב, ונעלה במדרגות מעלול תחתון אל עלול עליון, עד אשר נעמוד בעלול הראשון שהמציא הבורא, והוא הכתר עליון, ונגזור שהוא מצוי אחד שלם בתכלית השלימות שאפשר להיות בעלול, כי לפי שהאין סוף הוא שלם ופשוט, והוא הטוב הנגמור אשר חפצו ורצונו להיטיב, לכן האציל את עלולו הראשון בשלם שבפנים, עד שאי אפשר להיות עלול אחר שלם וגדול ממנו, וזהו שכתב הראב"ד בהקדמת פירושו לספר יצירה וז"ל: עלת העלות יתחייב ממנו כתר עליון, שכל פשוט בתכלית הפשיטות, עד שאין כינו ובין עלתו דבר, רק שזה עילה וזה עלול, עכ"ל. הרי דכתר עליון, שהוא

שם טוב הקדוש זי"ע נאזור חייל נערוך לפניך גם את אלה הדברים הקדושים הנוראים, וזה לשון הקודש:

הנה התחלת התגלות מהותו של השם ב"ה וב"ש אשר נתן רשות לשפל אנשים לגלות מעט ממנו לפני אנשים אשר מהרסים לראות את האש הגדולה החשכה, אשר נחשכה בעונינו על ידי ריבוי הגלות אשר עם ה' סובלים דור אחר דור, ונתגשם תורת אמת אשר נקרא קב"ה, ובאמת היא תורת אמת רק שנחשך ונתגשם עד למאוד בעונינו. והנה אותן אנשים סוברים שישלחו יד במלך ח"ו, והנה באמת אין בא בידם רק קוץ ודרדר. הנה ה' אמר ויהי אור והתחיל להאיר על עבדיו מורינו, ועל ידי רבי מורי מורינו מאור עיינינו, הנה ראה ראינו כי גם זה התחיל להתגשם בעונינו.

עתה נתחיל בעז"י ובזכותם ובזכות מורינו ורבותינו ובזכות כל עבדיו אשר על ידם גלה תורת אמת אשר בתוך אותן החשכים אשר היא תורת אמת לאמתו, אשר גלה מעט ממחיתו איזה הדרך ילכו עם ה' כשירצו להסתכל באש הגדולה החשכה הזאת, שלא יהרסו חס ושלוש י"ג עיקרים ממערכות ישראל האמיתי אשר הוריש אותנו מאבות אבותינו התנאים ראשונים ואחרונים, כמו שהזהירו הרמב"ן וגם בתיקונים עצמו בהקדמת ספרו.

כתיב לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וכו', הנה יש בשכל אדם שבע שכליות שהם אשר זה לעומת זה עשה אלקים, דהיינו שרוצה לגדל את שמו של הבורא או את עצמו, או שרוצה לגבור על שונאיו של הבורא או על שונאיו של עצמו, או לפאר את הבורא או את עצמו וכו' כמבואר במקום אחר, והכל עשה כדי שיקשר האדם על ידי שבע מדות של קדושה יקשר ויעלה זה בזה עד שיעשו שניהם קודש, דהיינו כשיעשה כל דבר עוה"ז גם כן לשם שמים אזי יעשה את חוליו על מהרת הקודש, וכו' וכו' עיי"ש בפנים נפלאות מתורתך.

ועתה נתחיל לפרש בס"ד אותו ה' שכליים עם המשכילים, הנה כל אחד ואחד מאותן ה' שכליים כלול כל אחד מ', ונקראים בכל הספרים הקדושים אשר נתגשמו בעונינו כתר חכמה ובינה גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות וכו' וכו'.

כל שכן בהבורא ב"ה שהוא אחד יחיד ומיוחד אשר הוא למעלה מכל השכליים ומכל המשכילים בהשגתו ובקדושתו, רק בתחתונים כשנמנר

הפעולה בהם והם תחתונים ודלים לכך נצרך להתלבש הפעולה בהם באותו הכלי שהם בה, כי אי אפשר להם לסבול דבר שהוא למעלה מהכלי, ומהו הכלי שלהם הם הצירופים של השכל שלהם שהוא השכל אשר בכל אדם והמזל והטבע שנתן המאציל בו על ידי זכותו ובחירתו או בגלגל זה או בגלגל ראשון מיום היותו בעולם זה או בעולם עליון, דהיינו כשנשפע מעולם עליון רחמים וחסד לעולם נתחלק אותו החסד וכו' בבעלי תורה ניתוסף להם שכל גדול בתורה, ולבעלי יראה יתוסף להם יראה בשכלם, לבעלי אהבה ניתוסף להם אהבה, לבעלי פרקמטיא ניתוסף להם ריוח והצלחה בפרקמטיא שלהם, לכל אומן ואומן באומנותו, ולא עוד אלא אפילו התחלת הטוב שרוצה לבוא בעולם שמחה בא לכל אחד בשכל וטבע אשר נתן לו מאצילו כאמור, כגון לנושא פשתן בא לו שמחה שמתייקר הפשתן ויריוח הרבה, ולבעלי הצמר בא לו במחשבה שמתייקר הצמר ויריוח הרבה, וכן לכל אומן ואומן באומנותו ובדבר טבע ששכלו שורה בו. (ואי אפשר) ואינו בא במחשבתו של בעל הצמר שמתייקר הפשתן, כי לא יהיה לו שמחה מזה, והבורא ב"ה רוצה שיהיה שמחה בדבר טובו אשר רוצה ליתן בעולם והוא לא יהיה לו שמחה בדבר, וכן לבעלי מקרא ולבעלי משנה ולבעלי גמרא לכל אחד בדבר שהוא שורה בו, ועל זה נאמר הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל - בגלות בעונותינו - אבל בגאולה (הוא) התורה והמצות הם למעלה מן המזל, ובגאולה שלמה אפילו הטבעיות ופרנסות והאומנות של עם ה' כולם יהיו למעלה מן המזל, ועל זה נאמר אין מזל לישראל.

עד כאן הגענו להעתיק מילין יקרין מכבשוננו של עולם דברי מלאך ה' ה"ה רבי אברהם המלאך זי"ע ואתה עתה התבונן באלו הדברים ותטעם בהם נופת צוף טעם גן עדן.

הרי למדנו איך להפשיט את המחשבה ולהדבק בשכל והיינו התגברות כח השכלי וככל שנהגה באלו השכליים הדקים נזכה לאסתכלא ביקרא דמלכא ולכוין את הלב בתפלה ודביקות.

בחי' מעלה יתירה בדברי תורה על קיום המצות, ויש מעלה יתירה בקיום המצות על דברי תורה.

ונבאר עתה בחי' ומעלה שיש בקיום מצות על ד"ת ע"ד מאמר תכלית חכמה כנ"ל. והלומד שלא לעשות כו'. והענין כי הנה חכמה היא ראשית ההשתלשלות. ובחי' ההשתלשלות היא כשלשלת מהרבה מבעות אחוזות זו בזו. כך החכמה היא בבחינת ההשתלשלות שממנה נשתלשלו המדות. והחכמה עצמה מלוכשת היא בתוכן, והמדות מלוכשות במחשבה ומחשבה בדבור ומעשה.

ועם היות שהחכמה מאין תמצא, והיא בחי' מקור ושרש לכל ההשתלשלות עכ"ז בהיותה נק' ראשית הגלוי הרי יש לה שניה ושלישית, שגם הראשונה נמנית מן המנין למנות אחריה שניה ושלישית, לכן אברהם שהיתה מדרתו מדת החסד נק' אב"ר מ"ה שהוא בבחי' אבר וכלי להתלכשות בחי' חכמה כח מ"ה שהחכמה עצמה היא המלוכשת בתוך המדות ולכן כתיב והחכמה מאין תמצא ולא אין ממש.

ומשרבע"ה שהיה בבחי' ונחנו מה דהיינו בבחי' אין ממש אמר כבד פה וכבד לשון אנכי, כבד פה לגבי תושבע"פ וכבד לשון בתושב"כ, שהיתה מדרגת נשמתו למעלה מבחי' התורה, דאורייתא מחכמה נפקת שהיא בבחי' ראשית והתלכשות אוא"ס ב"ה, שבה הוא בבחי' ממלא כל עלמין כסדר ההשתלשלות שמתלבש בבחינת עלמין בכל עולם לפי מדרגתו. אבל הארת המשכת אוא"ס ב"ה במעשה המצות גשמויות תרומות ומעשרות כו' הוא בבחי' סובב כל עלמין שלא בדרך הדרגה והשתלשלות אלא בדרך דילוג. כמ"ש קול דודי דופק כו' מדלג על ההרים כו'. לפי שאין ההארה ההיא מלוכשת ממש בדברים גשמיים שבהם נעשים המצות כמו החכמה המלוכשת במדות ומדות במחשבה כו'. אלא בחי' הארה בעלמא.

והענין הוא, כי אם היתה המשכת אוא"ס שבתוך עלמין רק בדרך התפשטות והתלכשות בבחי' ממכ"ע כסדר ההשתלשלות בדרך עילה ועלול לא היו יכולים הנבראים להיות מאין ליש כלל, רק היו בטלים במקורם ושרשן, ואפי' התהוות בחי' חכמה עילאה להיות חכים ולא בחכמה ידעא, מ"מ מאחר שנק' בשם חכמה הרי הוא בחי' דבר מה, עד שעולה בשם בפ"ע, ולא הי' זה אפשר להיות מאוא"ס ב"ה, שכשמו כן הוא אין לו סוף כנ"ל,

פרק ל

החכמה מאין תמצא

התבוננות בבריאת העולם יש מאין

החכמה ראשית הגלוי וראשית והתלכשות אור א"ס ב"ה + החכמה אינה עולה בשם חכמה אלא אחר יציאתה מן ההעלם - אין ממש - דרך מציאה אל הגילוי + אור אין סוף ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף + המדות היו כלולין בשכל קודם שנולדו ונתהוו, ואז אין עולות בשם מדות כלל + סוד 'סובב כל עלמין' + סוד 'יש מאין' + ביאור ענין ההשתלשלות כשלשלת + החכמה עצמה מלוכשת בתוך המדות, והם מלוכשות במחשבה, ומחשבה בדבור ומעשה + התורה - בחינת 'ממלא כל עלמין', והמצות - בחינת 'סובב כל עלמין' + אילו היתה המשכת אוא"ס בתוך עלמין רק בדרך התפשטות בבחינת 'ממלא כל עלמין' - היו כולם בטלים במקורם ושרשן + אין התהוות הגשמיית מן הרוחניות דרך השתלשלות עילה ועלול לפי שאין ערוך בין רוחניות לגשמיית כלל + המשכת אור אין סוף בדרך עילה ועלול היא בחינת 'ממלא כל עלמין', ומבחינת 'סובב כל עלמין' ומקיף כל העולמות בהשוואה אחת הוא המהווה היש והעשיה יש מאין

הנה כתבנו בספר אוהל משה בס"ד מספר עבודת הלוי (עקב): "כי הנה יש פלוגתא בין קבלת הרמ"ק לקבלת האריז"ל כי לפי קבלת הרמ"ק ז"ל כל ההשתלשלות הוא דרך עילה ועלול וכל עלול דבוק לעילתו ורוצה לעלות אליו, ולפי קבלת האריז"ל אינו דרך עילה ועלול כ"א דרך דילוג". ועלינו להתבונן מה הפירוש בדרך דילוג, וכדי להבין את הענין עלינו להעתיק מה שמצאנו לאדמו"ר הזקן בספר הקדוש תורה אור מגילת אסתר ד"ה יביאו לבוש מלכות בא"ד (וכבר ידוע כי דרוש זה קבל הר"ב מרבי יחיאל חתן הבש"ט וממנו בנה דרוש זה). וזה לשונו הקדוש:

וביאור הדברים יובן בהקדים לבאר מארז"ל תכלית חכמה תשובה ומע"ט שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר כו'. והלומד שלא לעשות נוח לו אלו נהפכה שלייתו על פניו מפני שהעיקר הוא המעשה והיינו במצוה שא"א לעשות ע"י אחרים, אבל במצוה שאפשר לעשות על ידי אחרים ארז"ל ע"פ וכל חפצים לא ישוו בה אפי' חפצי שמים, שכל המצות אינם שוים אפי' לדבר אחד מדברי תורה, שיש

רק היתה כלולה במקורה ושרשה כמו התכללות המדות בשכל, עד"מ שהרי המדות נולדו ונתהוו משכל המולידן, ובודאי היו כלולין בשכל תחלה קודם שנולדו ונתהוו בבחי' מדות מורגשות בפ"ע, אלא שבעודן כלולים בשכל אין עולה בשם מדות כלל, אלא אחר שנולדו ונתגלה להיות מדה בפ"ע.

ובכ' בחי' ח"ע אינה עולה בשם חכמה אלא אחר יציאתה מן ההעלם אל הגילוי ויציאה זו שמההעלם אל הגילוי אינה בבחינת ההשתלשלות אלא החכמה מאין תמצא מבחינת אין ממש דרך מציאה. והיינו מהארת בחי' סוכ"ע ומכ"ש להיות התהוות מאין ליש גשמיית שאין התהוות הגשמיית מן הרוחניות דרך השתלשלות עילה ועלול, לפי שאין ערוך בין רוחניות לגשמיית כלל. כי מה שנפש הבהמות היא נמשך מבחי' פני שור שבמרכבה והעופות מפני נשר, ונה"ב שבאדם כו' היינו בחי' הנפש היא הרוחניות וחיות, אבל גוף הגשמי של אדם ובהמה וחיות ועופות לא נתהוו מרוחניות כלל, אלא התהוות הגשמי הוא מהארת בחי' א"ס ב"ה ממש הסוכ"ע, שהוא ית' כ"י יבול' וקמיה כחשכה כאורה ורוחניות וגשמיית שוין לפניו, משם נמשך הארה והמשכה להיות בחי' יש ודבר בהשתלשלות העולמות, עד שמתהווה אפי' יש גשמי מחומריות העוה"ז, ואוא"ס ב"ה הסוכ"ע מאיר וממשיך חיות לכולם בשוה, בבחי' סוכב ומקיף עליהם מלמעלה.

ולכן נק' הבריאה מאין ליש כי מאחר שלא היה בדרך השתלשלות דרך עילה ועלול אלא דרך דלוג (מקום אנו לבארו בס"ד בפרק הבא) הרי אין ההארה ההיא מלוכשת ממש בתוך עלמין אלא הארה בעלמא וה"ז יש מאין ממש. ולכן אמרו תכלית חכמה תשובה ומע"ט כו' כי חכמה היא בבחי' השתלשלות בחי' ממכ"ע אלא שהיא נמנית ראשונה שהיא ראשית ומקור לכולם ומ"מ מאחר שנק' ראשית הוא מן המנין וראוי למנות אחריה שניה ושלישית כו'. משא"כ תשובה ומע"ט היא המשכת ואוא"ס ב"ה הסוכ"ע. והגם שאינו בבחי' גדר כל עלמין ואינו נמשך אלא הארה בעלמא בחי' אין ממש מ"מ מאחר שהארתה והמשכת' הוא ואוא"ס ב"ה ממש הסוכ"ע הרי היא בבחי' ומדרגת יותר נעלה על המשכת ואוא"ס ב"ה הנמשך בבחי' ההשתלשלות דרך עילה ועלול הוא בחי' ממכ"ע.

רק לא כל המעשים שוים, רק מע"ט דוקא הם דברים שנעשה בהם המצות שהם רצון העליון ב"ה, להיות ציצית של צמר וקלף של תפלין, ובהם

מאיר ואוא"ס ב"ה הסוכ"ע בגלוי ממש בלי שום הסתר פנים ולבוש. משא"כ שאר כל המעשים אשר לא לה' המה, הגם שאוא"ס ב"ה הוא הסוכ"ע ומקיף כל העולמות בהשוואה אחת הוא המהוה היש והעשיה יש מאין, מ"מ יש שם לבוש והסתר פנים המכסה ומסתיר אור ה' וקדושתו, ונראים ליש ודבר נפרד בפ"ע. משא"כ דברים הנעשים בהם המצות שהם רצונו ית', הרי הם במלים לאור ה' וקדושתו, ואוא"ס מתגלה בהם בלי הסתר פנים ולבוש. הגם שהן מלוכשים בדברים גשמיים. הנה מאחר שיש בהם גלוי ואוא"ס ב"ה הסוכ"ע ומקיף את כולם בהשוואה אחת הרי כל מה שלמטה מטה במדרגה יותר ובפרט מדרגה התחתונה שבעשיה גשמית יש בה גלוי יותר מהארת אור א"ס ב"ה הסוכ"ע שמוזה נעשה היש כנ"ל. עכלה"ק.

הרי למדנו איך ראשית הגילוי וראשית והתלכשות אור א"ס ב"ה היא החכמה, והחכמה אינה עולה בשם חכמה אלא אחר יציאתה מן ההעלם אל הגילוי, ויציאה זו שמההעלם אל הגילוי אינה בבחינת ההשתלשלות אלא החכמה מאין תמצא, מבחינת אין ממש דרך מציאה. עוד למדנו כי אור א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף, על דרך משל שהרי המדות נולדו ונתהוו משכל המולידן, ובודאי היו כלולין בשכל תחלה קודם שנולדו ונתהוו בבחי' מדות מורגשות בפ"ע, אלא שבעודן כלולים בשכל אין עולות בשם מדות כלל אלא אחר שנולדו ונתגלה להיות מדה בפ"ע, ובכן נלמד גם בדרכי העלאת המחשבה ממטה למעלה, איך להתבונן כי כמשל האדם הגשמי נתהוו תחילה משכל המולידו והיה כלול שם בהעלם, כך כל העולם נכלל למעלה מעלה ונשרש בספירות העליונות, אשר נשתלשלו כשלשלת, אכן החכמה עצמה מלוכשת היא בתוך המדות והם מלוכשות במחשבה ומחשבה בדבור ומעשה, וככל שיפשיט את לבוש ההסתר פנים המכסה ומסתיר אור ה' וקדושתו עד שנראים ליש ודבר נפרד בפ"ע, כן יעלה ויגיע במחשבתו עד אין סוף אחד הפשוט.

פרק לא

אמונת אומן

דרכי ההשתלשלות וביאור מלא כל הארץ כבודו

היאך מהאחד הפשוט נמצא הריבויים ✦ ראש הכתר בחינתו הפשוטה אין לדון באחדות פשיטותו מה שאנו מחייבים בא"ס כי הוא מחודש נפעל ולא עצמות מאציל ✦ סוד עצמות המתפשט שלא יקבל שום תוספת ולא שום מגרעת ולא מציאות מחודש אלא אחדות גמור ✦ מצד המאציל כולם נמצאים כאחד ולכך ימצא להם בחי' המאחדות כולם בא"ס ומצד עצמן ישתלשלו זה מזה ✦ סוד רעוא דרעין רצון הרצונות ✦ בהתפשטות הרצון מרצון אל רצון יתפרדו השכל והמשכיל והמושכל להיותם שלשה עניינים ✦ ביאור מהיכן יצא החומר ✦ אף הרוחניים מוכבים נפש רוח ונשמה ד' חיות ✦ ההשתלשלות מעילה לעלול מצורה אל צורה והם חומר לצורה וצורה לחומר עד הגיעו העניינים ממציאות אל מציאות בכונה מכונת בשיעור ומשקל ומדה לכל נמצא ✦ אין ספק שאין שום מדה ולא כח נברא נוצר ונעשה שלא נעשה מכח המאציל ✦ אמונה פשוטה בסתם כללות ישראל ומסורה בידם מאבותיהם הקדושים שהלכו בתמימות עם ה' בלי לחקור בשכל אנושי ענן האלקות אשר הוא למעלה מהשכל עד אין קץ לידע איך הוא מלא כל הארץ

הנה אחר שזיכנו הכורא עד כה להתבונן בסוד הבריאה ואחר שחקרנו בעור אלקי מה ענין התיקון שדיבר בו האר"ל ובפרט על פי דברי המגיד הגדול כי השבירה היינו ההשתלשלות, אם כן מה היא ענין התיקון הנה הבאנו לעיל את דברי תלמידי הר"ב בעל התניא בזה, וגם את דברי הר"ב עצמו כי יש השתלשלות עילה ועלול ויש השתלשלות מסובב כל עלמין בדרך דילוג כנ"ל, נמצא על פי זה כי התיקון הוא שהמאציל העליון לקח את כל המדרגות שנשתלשלו בדרך עילה ועלול והאיר עליהם בדרך תיקון בבחינת יש מאין, ועלינו להתבונן עמוק בזה, ונלקט קצת מספר אלימה פרק י"א וזה לשונו הקדוש:

באתי בפרק זה לתקן אם יקשה לך היאך מהאחד הפשוט ימצאו הרבים, אם בריבוי הנמצאים שכולם נמצאים זה מזה וכולם ממנו, אם בריבוי הבחינות, שאפי' הכתר יש בו כמה בחינות ותיקונים. ועם היות שאותם התיקונים אינם גשמיים אלא משל, עכ"ז יורה על ריבוי הפעולות והכוחות הנמצאות שם. ולזה יקשה היאך מהאחד הפשוט נמצא הריבויים האלו.

ולזה נאמר, שאחדות א"ס נפלא, לא יאונה אליו שום ריבוי, כמו שפי' (שם בספר אלימה) בתמר א'. אמנם תחילת אצילותו אצילות יאציל ראש הכתר, ר"ל בחינתו הפשוטה, שאין לדון באחדות פשיטותו מה שאנו מחייבים בא"ס, מפני שירד שהוא נמצא במאציל והרי הוא מחודש נפעל ועכ"ז הוא מיוחד תכלית אחדות כסא לא"ס, שאין להשיג מציאותו, מפני שהשגת א"ס נמנעת, גם השגת ראשית הפעולות נמנעות, שהרי הם נמצאות מאתו. אמנם מה שנדע בזה ונאמר, שהוא כלי מחודש, ולא עצמות מאציל ודאי, ואחר שכן, הרי הוא גרון לגוף וא"ס פועל בו כנשמה, והוה תחלת הרצון שפעל ועשה ורצה. וכבר פי' שהפעולות ושינויי הרצון אינו בו, אבל הוא פעולה יוצאת ממנו, ואינו מתפעל ברצון כדפי'.

והנה כאן רצון כל הנרצה להמציא ולהתחדש, ומכאן ואילך ימצא מהמאציל עצמות המתפשט, שלא יקבל שום תוספת ולא שום מגרעת ולא מציאות מחודש, אלא אחדות גמור, נמצא, ולא במציאות פועל ולא בהפעולות בנאצילו, וימצאו המחודשים הנפעלים הנמצאים מדרגה אחר מדרגה, ונתן לאלו על אלו קדימה מצד מציאותם בעצמם, לא מצד המאציל, שמצדו כולם נמצאים כאחד, ולכך ימצא להם בחי' המאחדות כולם בא"ס, ואולם ישתלשלו זה מזה מצד עצמן בהיות א"ס מאצילם הם מהם ובהם ישתלשלו זה מזה, ולזה כולם כאחד הם ברצון הראשון, שאין מניעת התקרבת לא"ס במציאות ראשון מצד א"ס, אמנם שם מאוחדים תכלית אחדות כמציאותם מאחדותו אל נמצא מחודש ראשון, אמנם זה אחר זה יתן א"ס כחו בנאצל וימצאו הנמצאים הנמצאים כפי קדימתן מצד עצמן זה אחר זה.

והנה הרצון הזה הראשון, הוא כלל כל הרצונות, וכאשר יתרצו שם הכלים להמציא ישתרשו שם ויהיו כולם כלולים שם, וענין כללותם יאמר רעוא דרעין, רצון הרצונות, והתפשטותם כעצם הנאצל הם תיקוני הכתר תיקוני אריך אנפין, כאשר עוד יתבאר בתמר ג'. והנה ברצון הרצונות עדיין הם מאוחדים, מפני שידמה הנאצל הראשון למאצילו, וכמו שבמאצילו הנמצאים מאוחדים בחכמתו והוא וחכמתו אחד והידיעה ההיא המציירת ציורי הנמצאות הוא וידיעתו אחד, כך הרצון הזה יתאחד בו כל הנמצאות תכלית אחדות, אבל לא כאחדותם במאציל, שהרי ירד ממאציל אל נאצל, ובהתפשטות הרצון מרצון אל רצון יתפרדו השכל והמשכיל והמושכל להיותם

שלשה עניינים, ועם היות שנאמר יתפרדו, ח"ו שיהיה ממש פירוד והבדל, אמנם ירד אחדותם וישתלשלו הרצונות כמה בחינות. וענין זה תלוי בהשתלשלות סוד בונה עולמות ומחריבן, וסוד המלכים אשר מלכו בארץ אדום, אשר יתבאר בעין רואי תמר א'. ודרך כלל הם כמה מדרגות להשתלשלות הנמצאות, עד שמחמת ההשתלשלות ירדו ויתרבו עד הגיע אל מקום תיקוני הכתר ששם תחלת הריבוי, ולא ריבוי ח"ו, אלא יבחן הכתר לבחינות וישתלשל ממנו האצילות לספירות עם היות שהספירות הנאצלות הכל אחדות נמורה, אבל דרך העברה נקראם ריבוי ופירוד בערך האחדות הנקשר בא"ס וברצון כדפי'.

ובפרק י"ד שם כתב: אינו גוף. א"כ מהיכן יצא הגוף. הנה שאלה זו שאלוהו החוקרים, ואמרו שמהצורה לא ימשך חומר, א"כ אפילו יהיו העלולים אלף, סוף סוף מהיכן יצא החומר, ודברו מטעם זה על ה' תועה. אמנם הם חשבו שידעו הצורות והחומרים, ולזה הקשו מה שהקשו, ולא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו, מפני שחשבו שהצורה אינה מורכבת אלא פשוטה מכל וכל, ולזה סיכלו זה, אלא גם חשבו שהשמים גשם חמישי פשוט, ובוה יצאו אל מה שיצאו. והנה רז"ל פירשו שהם נקראים שמים שהם מא"ש ומי"ם, ועל דרך זה הנמצאות העליונות חשבו פשוטות ולא עמדו על סוד ה' ואינם אלא מורכבות, שהנפש והרוח והנשמה הם מורכבות מארבע יסודות רוחניים, כדכתיב מארבע רוחות בואי הרוח, וכדפי' בפ' שמות סי'... ולא עוד אלא היות הקודש הם היות מורכבות מארבע יסודות רוחניים דהיינו ענין ארבע היות וכל א' כלולה מכולם, וכן הכסא דהיינו עולם הבריאה יש בו ד' יסודות שהם ארבעה עמודי כסא, ויסודות היסודות באצילות, דהיינו חסד מים, גבורה אש, ת"ת רוח, מלכות עפר. ויש עוד ליסודות אלו שרשים בתוכיות הכינה והם מתעלים.

ועתה נאמר כי לדרך זה יהיה ענין המציאות מתפשט ומשתלשל מאצילות אל בריאה ומבריאה אל יצירה ומיצירה אל עשיה, ברצון הרצונות להתפשט הפעולות, ובחיותם משתלשלות הם צורה וחומר, הנה א"ס צורה אל האצילות, והאצילות כלים חומר אל הצורה העליונה בדרך משל, ואצילות צורה אל הבריאה, והבריאה חומר אל האצילות, והיצירה חומר אל הבריאה צורה אל היצירה, והיצירה צורה אל העשיה, והעשיה חומר אל

היצירה. וישתלשלו מעילה לעלול, מצורה אל צורה, והם חומר לצורה, וצורה לחומר, עד הגיעו העניינים ממציאות אל מציאות בכוונה מכוונת בשיעור ומשקל ומדה לכל נמצא ונמצא שיעור מציאותו והיכן יהיה עמידתו ועניינו, והכל נמרד מאת המאציל ע"י סוד עצמות וכלים, ויתפשטו מן הרצון העליון ויצאו ממנו תחלה מאחדות פשוטות ברצון על הדרך הנזכר בפ' י"א י"ב, ומשם ישתלשל ממציאות אל מציאות עד שהגיע אל מקום עמידתו בבריאה או ביצירה או בעשיה על דרך פעולת עצמות וכלים, ושם עמד, ואין לך דבר שלא יהיה צורה למה שלמטה ממנו, ואין לך דבר שלא יהיה חומר למה שלמעלה ממנו, אלא שאנו בקצה התחתון משיגים אלו החומרים התחתונים מתעלים לנו הצורות העליונות, ולכך יקשה להשכלתנו הקושיא הזאת, אבל במציאות האמת אין קושיא כלל, והדרוש הזה עיקרו יבא בתמר...

וזת לשינו הקדוש בפרק ט"ו: אינו בעל דין. א"כ מהיכן יצא הדין. ענין שאלה זו נחלקת לשתי חלקים, הא' היאך יתייחס לו פעולת הדינים, וחלק זה ביארתי בתמר זה פרק ט'. אמנם החלק השני הוא מציאות הגבורה וכלי הדין, מהיכן יצא. וכשתעמיק בפרק תשיעי תמצא שאין אותה תשובה מיוסדת אלא אחר המצא כלי הדין היאך הוא פועל בו, אמנם אצילות הדין והמצא הגבורה אין אותו פרק מספיק לשאלה זו.

ואולם התשובה לקושיא זו היא מיוסדת על ענין רמזו בפרק הקודם, והוא שמציאות כל מידה ומידה כאשר ימצא, לא יהיה חידוש עניינה במקומה יש מאין, אמנם תחילתה וראשיתה ברצון הרצונות יוצאת ממאציל לנאצל, ואחר היותה שם עם היות שאין מקום גילוייה שם תתפשט ותשתלשל ממציאות הרצון הזה אל מציאות הכתר עצמו, ובמציאות הכתר יתמצא ויתפשט ממציאות אל מציאות בחכמה ובכינה עד התפשטה אל מקום אצילותה, ויהיה לה כל המציאות הנעלמים ההם עד הגיעה אל מקום גילוייה ואצילותה, והכל לפי מדת שיעור המורד מדה למדות, ודרך זה לכל הספירות כולם. ועתה בזה נאמר, שאין ספק שאין שום מדה ולא כח נברא נוצר ונעשה שלא נעשה מכח המאציל, והמאציל רצה ברצון הרצונות ועשה והאציל מציאות המדה או הנברא או הנוצר ונעשה, אמנם נמצא מקום הראוי להמצא, יש מציאותו באצילות, ויש מציאותו בבריאה, ויש מציאותו ביצירה, ועל דרך זה כל הנמצאים.

והנה א"ם רצה בהנהגת המציאות מיוסד על תכלית השלימות, ואם ימצא המציאות בלי המדה הזו לא תשתלם הצורה העליונה הנמצלת ולא הנבראת ולא הנוצר ולא הנעשה, לכך המציא ברצון השלימה שבכל הצורות. אמנם אין דינם שם דין, אלא אדרכא הושרש שם הגבורה ובסוד תיקון הדינים למתקם ולהלבין אדמימותם, כי כאשר תתרחק המדה הזו משם ויגבר בה הדין כפי סדר ההנהגה הנזכרת לעיל פרק ט', הנה תתקשר הגבורה בשרשיה הנעלמים בבינה ובחכמה ובכתר, וע"י הקשר הזה תתלבן ויתמתק הדין. והנה ימצא לפי זה שא"ם רצה הדינים ברצון העליונות בעין שרצה בנמצאות כולם ירד, ובהיות זה לא נתגלה עניינם למעלה שהוא רחמים פשוטים, כעין שלא נתגלו שאר הספירות הנגלות שאין גילויים שם אמנם מושרשים שם, וכמו שהספירות הם שם בדקות כך הדינים הם בלובן ודקות שם למעלה, וגילויים בהגיעם אל המקום מדידת שיעורם שמדר המאציל ששם יהיה מקומו וגילוי ופעולתו, וזה דרך המצא הכלי. ויהיה לפי זה שאלה זו כענין שאלות מהיכן יצא החומר, ותשובתה כמוה מקצת, לא בעצם, שאין לנו לומר בהחלט שבהתפשטות נמצא הדין, שא"כ יהיה מקרה ולא בכוונה מכוונת, וזה בלתי נכון. ועוד, שאינו אמת, שא"כ היה ראוי שיהיו הדינים מתפשטין והולכין, ויהיה דין בחכמה, ובבינה יותר, ובחסד יותר, ובגבורה יותר, ובת"ת יותר, וכן יתפשטו עד סוף המדרגות כדרך שפי' בענין החומר, ואינו כך. עכלה"ק.

אחר כל הדברים אשר נתבארו עד כה ונכנסנו בחקירות עמוקות עלינו להעתיק את דברי אדמוה"ז באגרת הקודש בתניא פכ"ה את עקרי העבודה והאמונה וזה לשונו הקדוש: אך באמת צריך ביאור רחב איך הוא התלבשות זו, אבל לא עלינו תלונתם כ"א על כהאריז"ל. ואל יחשדני שומע שאני בעיני שהבנתי דברי האריז"ל להפשיטן מגשמיותן, כי לא באתי רק לפרש דברי הבעש"ט ז"ל ותלמידיו עפ"י קבלת האריז"ל, בשגם שענין זה אינו מחכמת הקבלה ומהנסתרות לה' אלקינו כי אם מהנגלות לנו ולבנינו להאמין אמונה שלמה במקרא מלא שדבר הכתוב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה' שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וגם היא אמונה פשוטה בסתם כללות ישראל, ומסורה בידם מאבותיהם הקדושים שהלכו בתמימות עם ה' בלי לחקור בשכל אנושי ענין

האלקות אשר הוא למעלה מהשכל עד אין קץ, לידע איך הוא מלא כל הארץ, רק שחדשים מקרוב באו לחקור בחקירה זו וא"א לקרב להם אל השכל אלא דוקא עפ"י הקדמות לקוחות מכאריז"ל מופשטות מגשמיותן, וכפי ששמעתי מרבותי ג"ע, אך א"א לבאר זה היטב במכתב, כי אם מפה ולשרידים אשר ה' קורא כדכתיב ומבקשי הוי' יבינו כל לאזן שומעת ליחידי סגולה ומכלל הן אתה שומע כו'. עכלה"ק.

